

GEINTEGREERDE LUISTERLESSEN

Koos Hennephof

Annemarie Wijchers, Kees Visser, en ik hebben op het kongres wat nagedacht over een geïntegreerde vorm van luisteroefeningen. We gingen ervan uit, dat mensen luisteren als ze er belang bij hebben iets te weten te komen, hetzij over een persoon, hetzij over een zaak. Dat maakt het waarschijnlijk ook zo moeilijk om luisteren als deelvaardigheid te isoleren van andere vaardigheden die kommunikatie mogelijk maken, zoals spreken en gebaren. We hebben geprobeert een serie situaties te bedenken waarbij luisteren centraal staat. Dat betekent dat het in deze reeks lessen niet alleen gaat om luisterent bezig te zijn, maar ook om zicht te krijgen op die factoren die luisteren gunstig of ongunstig beïnvloeden.

De lessen omvatten de volgende activiteitjes:

- 1a. Klassikaal vraag- en antwoortspel.
- b. Verwerking in groepjes van de bij a verkregen informatie.
- c. Gesprek over de luisterervaringen bij a en b opgedaan.
- 2a. Plennen van een aantal natuurlijke luistersituaties buiten de klas.
- b. Uitvoeren hiervan.
- c. Verwerken van de verkregen informatie.
3. Evaluatie van het hele luistergebeuren.

TOELICHTING

1a. De leerlingen stellen vragen om 'ergens' achter te komen. De leraar antwoordt alleen met 'ja' of 'nee'. Dit 'ergens' kan zijn een verhaal (persoon, lant), dat de leraar in zijn gedachten heeft, het verloop van een schijkundig proses, een plant, enz. Het luisterdoel kan zijn te weten wat de naam is van het verhaal, de persoon enz., maar ook de intrige van het verhaal, de karakteristieken van het lant, enz. Het gaat erom, dat de leerlingen luisteren naar elkaars vragen, en naar de informatie die daardoor verkregen wordt. Bij

1b. moet blijken wat de leerlingen nu te weten zijn gekomen. Waarschijnlijk merken ze al gauw dat ze weliswaar naar dezelfde dingen hebben geluisterd, maar dat ze verschillende dingen hebben gehoord. Het is goet, een bantopname van 1a bij de hant te hebben.

1c. Bij de bespreking zal duidelijk moeten worden hoe gekompliseerd het luisterproces is: Wat we horen is - net als alle andere zintuiglijke gewaarwordingen - niet alleen afhankelijk van een prikkel van buitenaf, maar in hoge mate van wat we zelf zijn. Onze ervaringen, onze eigen oordelen en vooroordelen maken dat we dezelfde dingen verschillend ervaren; dat ik een berg waarneem waar mijn oom een heuvel ziet, dat mijn buurman als een schreeuw gehoord heeft wat ik een juichkreet noem. We zien wat we menen te zien, horen wat we verwachten te horen.

Al die luisteroefeningen - hetzelfde geldt trauwens voor lees oefeningen - waarbij een

tekst wordt gepresenteert waar de leerling niet om heeft gevraagd, en waarnaar hij moet luisteren terwille van het luisteren, werken een levensgroot misverstant in de hant: dat taaluitingen een ijgen bestaan lijden, buiten degenen om die erbij betrokken zijn; dat ze een ijgen, van mensen onafhankelijke inhoud hebben; en dat ik - door braaf te lezen en te luisteren - vat kan krijgen op die inhoud.

De goede luisteraar is evenzeer partij als de spreker. Goet luisteren betekent, elkaar informeren over wat je hoort. Het veronderstelt een konstante terugkoppeling van wat ik denk te horen naar de spreker, v.v. Deze terugkoppeling veronderstelt een voortdurend dialoog tussen spreker en luisteraar. In hoeverre we hiertoe berijkt zijn zal afhangen van het belang dat we hebben bij de persoon of zaak waar we naar luisteren of tegen spreken.

Hoe ver men nu de leerlingen wil brengen bij deze bewustwording, zal afhangen van de groep waar men mee werkt. Wel belangrijk is het, om op gront van de inzichten die ontstaan, te komen tot het nauwkeurig omschrijven van luisterdoelen (waarnaar wil ik luisteren) en luisterstrategieën (hoe wil ik luisteren), voor fase 2a.

2a. Plennen van een aantal natuurlijke luistersituaties buiten de klas. De keuze van de situaties moet afhangen van de groep en van de kontekst waarbinnen deze lessen vallen. Ik geef drie voorbeelden, resp. te realiseren binnen biologie, nederlants, en maatschappijleer.

- Ga een uur aan de kant van een sloot of plas zitten. Wat hoor je? Breng verslag uit op school.

- Wat valt er te beluisteren op de markt?

- Waarover praten aude mensen met elkaar? En met jongeren?

2b. Uitvoeren van deze plannen.

2c. De groep bepaalt de vorm(en) waarin de uitwerking gebeurt (bijv. verslag, verhaal, rollenspel, non-verbaal). De rest van de klas stelt samen met de groep vast volgens welke kriteria moet worden beoordeelt of de groep haar luisterdoel heeft berijkt.

3. Bespreking van de gevolgde luisterstrategieën. Wie dat wil, kan daarna fase 1a en b herhalen, om na te gaan of de leerlingen een betere luisterinstelling hebben. Dit zou o.a. moeten blijken uit het veelvuldiger voorkomen van vragen als 'Wat bedoel je met . . .', 'Als je dat vraagt, denk je dan aan . . .', en het beter inhaken op elkaars vragen.

Deze serie luisterlessen zou op bovengeschetste manier ongeveer tien lesuren van 50 minuten in beslag nemen; bij voorkeur gekonsentreert in drie weken. Ze zijn in principe voor elke leeftijtsgroep mogelijk, al zullen bij jonge leerlingen de fasen 1c en 3 minder eksplisiet aan bot komen dan bij audere leerlingen.

Er is ter konferentie een kwikgroep gevormt die deze lessen wil uitproberen. Wie mee wil doen kan zich opgeven bij Koos Hennephof, Lambrechtsskade 180, Vreeland.